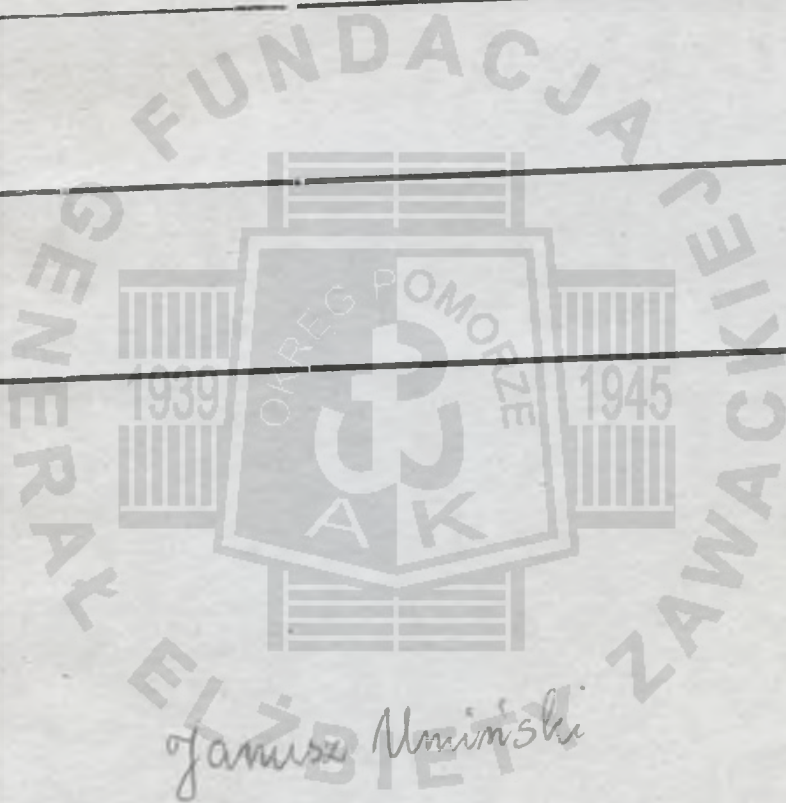

484

FUNDACJA ELŻBIETY ZAWACKIEJ
i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej
oraz Wojskowej Służby Polek
Gdynia, ul. Podmurna 93, tel. 0048 56 65 22 186
e-mail: fapak@wp.pl; www.zawacka.pl
KRS 000041602
REGON 870502736
NIP 525-000-0000-0000 5002 0244

poprzedni nr H: 1001/1739
103

Bydgoszcz
AR -самопомощь
ks. Konopczyński Jan N.
H: 1001/173930

**SPIS ZAWARTOŚCI
TECZKI**

Homopczyński Jan M......

T.M.: 1001/1739 Pom......

Bydgoszcz A.K. (samopomoc.....

I./1. Relacja

k. 4 s. 1-4

I./2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące relatora —

I./3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące relatora —

II. Materiały uzupełniające relację

k. 2 s. 1-2

III./1. Materiały dotyczące rodziny relatora —

III./2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III./3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III./4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 —

III./5. Inne ...

IV. Korespondencja —

V. Nazwiskowe karty informacyjne *k. 1*

VI. Fotografie

dział ikonografii

1/1. Relacja - ks. Konopczyński
Jan Nepomucen.

1. Relacja o działalności ks. Konopczyń-
skiego autorstwa Janusza Ilmińskiego,
mpis, oryg.

k. 4 s. 1-4

Ks. Jan Nepomucen Konopczyński (1883-1961). Urodził się dnia 24 kwietnia 1883 roku we wsi Dalewo pod Śremem, jako syn Jana, rolnika i właściciela majątku w Świńcu w powiecie kościańskim oraz Anny z domu Lewandowskiej, w rodzinie pielęgnującej tradycje narodowe i religijne. Ochrzczony został dnia 25 kwietnia 1883 roku w kościele p.w. św. Mikołaja w pobliskim Krzywinie.

Od szóstego do dziesiątego roku życia uczęszczał do szkoły ludowej. Następnie przez rok uczył się w szkole obywatelskiej (*Bürgerschule*) w Rawiczu, a potem do Wielkiej Nocy 1905 r. w miejscowym gimnazjum. Przywiązanie do wartości patriotycznych, pogłębiał uczestnicząc w pracach samokształceniowych tajnego koła Towarzystwa Tomasza Zana. Z powodu zatargu z profesorami Niemcami został zmuszony do opuszczenia gimnazjum. Świadectwo dojrzałości złożył dnia 3 września 1906 roku w gimnazjum królewskim *Victorii Augusty* w Poznaniu.

Po krótkim pobycie na wydziale filologicznym Uniwersytetu im. Marcina Lutra w Halle nad Soławą (*Halle an der Saale*), w styczniu 1907 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Poznaniu i Gnieźnie, gdzie dnia 22 stycznia 1911 roku przyjął z rąk księdza biskupa, a od roku 1914 arcybiskupa gnieźnieńskiego i poznańskiego dra Edwarda Likowskiego (1836-1915), święcenia kapłańskie.

Dnia 15 lutego 1911 roku powołany został na wikariusza parafii wiejskiej w Morzewie na północ od Chodzieży, a od 1 października tegoż roku na parafię w Kucharkach pod Poznaniem, aby zastępować ciężko chorego proboszcza. Po jego śmierci, dnia 1 marca 1913 roku przeniesiony został do parafii w Baszkowie pod Kobylinem. Następnie pracował jako wikariusz we Wrześni (1914), Chlewiskach (1915) i Pobiedziskach (1916-1917), skąd z dniem 1 lipca 1917 roku skierowany został do parafii p.w. św. Marcina i Mikołaja (fary) w Bydgoszczy, w której początkowo pracował jako wikariusz, później administrator. Z tym miastem związał się pracą duszpasterską i społeczną aż do śmierci.

Jako gorący patriota, od zarania swej pracy w Bydgoszczy, nie ograniczał się li tylko do duszpasterstwa, ale w równym stopniu współdziałał i opiekował się organizacjami polskimi, działającymi przy kościele parafialnym. Organizował także imprezy o charakterze narodowym w „Domu Polskim” przy dzisiejszej ulicy dra Emila Warmińskiego (wówczas *Gammstrasse*) w Bydgoszczy, wygłaszając płomienne przemówienia. Był też członkiem komitetu organizującego uroczyste wkroczenie do Bydgoszczy w dniu 20 stycznia 1920 r. oddziałów Wojska Polskiego i przejęcia miasta przez władze polskie.

Już w 1918 roku powierzona została jego pieczy opieka duszpasterska nad mieszkańcami Szwederowa, ubogiej podmiejskiej dzielnicy o charakterze robotniczym, szczególnie moralnie zaniedbanej. Ksiądz Konopczyński przystąpił z ogromnym zaangażowaniem i samozaparciem do działalności duszpasterskiej i organizacyjnej przyszłej struktury parafialnej w tej części miasta Bydgoszczy.

Po ustanowieniu dekretem księdza kardynała Edmunda Dalbora, arcybiskupa gnieźnieńskiego i poznańskiego, z dniem 1 kwietnia 1920 roku okręgu duszpasterskiego na Szwederowie, ksiądz Jan Konopczyński zorganizował w pierwszej kolejności stałą opiekę nad chorymi i dziećmi w okręgu, tworząc przy pomocy Sióstr Miłosierdzia, a następnie Sióstr Elżbietanek kuchnię dla ubogich i ochronkę oraz przy udziale ogółu wiernych tymczasowy kościół przy ul. Dąbrowskiego.

Z chwilą objęcia z dniem 1 maja 1924 roku w administrację nowo erygowanej parafii, zgodnie z brzmieniem dekretu pod wezwaniem Nieustającej Pomocy Najświętszej Maryi Panny, wzmógł starania o budowę nowego kościoła. Przy wydatnej pomocy całej społeczności parafialnej oraz wielu mieszkańców i instytucji miasta Bydgoszczy udało się księdzu Konopczyńskiemu wznieść w latach 1926-28 murowany, trzynawowy kościół oraz plebanię. Kilka lat później, także z jego

inicjatywy, zbudowany został dom Sióstr Elżbietanek, w którym zlokalizowano ochronkę parafialną

W uznaniu gorliwej i owocnej pracy duszpasterskiej, a przede wszystkim długoletnich, wyczerpanych starań o budowę kościoła parafialnego ks. kard. August Hlond, Prymas Polski udzielił ks. Janowi Konopczyńskiemu w roku 1929 instytucji kanonicznej na beneficjum parafii Matki Boskiej Nieustającej Pomocy. Rok później dnia 23 lutego 1930 r., miała miejsce introdukcja ks. Konopczyńskiego, a dnia 24 marca tradycja majątku beneficjalnego i kościelnego.

W roku 1930, ciesząc się ogromnym zaufaniem parafian i mieszkańców Szwederowa, wybrany został do Rady Miejskiej w Bydgoszczy. Wybór ten zatwierdzony został przez Kurie Metropolitalną w Gnieźnie. Na posiedzeniu w dniu 13 marca 1931 roku Rada Miejska w Bydgoszczy wybrała ks. Konopczyńskiego niepłatnym radcą miejskim. Kandydatura jego na to stanowisko poparta została przez większość radnych, którzy podkreślili jego apolityczność oraz szczególnie wysoki stopień zaangażowania na rzecz „mas pracujących” miasta. Kuria Arcybiskupia w Gnieźnie pozwoliła księdzu Konopczyńskiemu na przyjęcie urzędu honorowego radcy miejskiego pod warunkiem, że wyznaczona mu w Radzie praca dotyczyć będzie dziedziny pokrewnej jego powołaniu kapłańskiemu. Dnia 16 czerwca 1931 roku wybór księdza Jana Konopczyńskiego na III niepłatnego radcę miejskiego zatwierdzony został również przez wojewodę poznańskiego hr. Rogera Raczyńskiego. Księdzu radcy Konopczyńskiemu przydzielony został w październiku roku 1931 decernat nad Bibliotekami Miejską i Ludową w Bydgoszczy. Później wybrany został wiceprzewodniczącym Miejskiego Komitetu do spraw Bezrobocia, a do jego prac w Radzie Miejskiej należały także sprawy opieki nad kościołami i parafiami, ochronkami i zakładami charytatywnymi oraz sierocińcami. Pozwolenie na pełnienie funkcji radnego Kuria przedłużyła na lata 1933-1934. W listopadzie 1931 r. za zasługi położone na polu pracy społecznej w mieście Bydgoszczy ksiądz Konopczyński odznaczony został Złotym Krzyżem Zasługi.

Po wybuchu II wojny światowej, już w listopadzie roku 1939, proboszcz Jan Konopczyński został aresztowany przez Gestapo pod zarzutem rozdawania podczas tzw. „bydgoskiej krwawej niedzieli” (*Bromberger Blutsonntag*) „... broni między polskie hordy”, jak podała policja bezpieczeństwa (Sipo) w sprawozdaniu sytuacyjnym z dnia 11 listopada 1939 roku. W wyniku starań rodziny oraz znajomych, po dokładnym sprawdzeniu faktów i ciężkim przesłuchaniu księdza Konopczyńskiego, powrócił on do pracy na Szwederowie, odbywanej w niezwykle trudnych warunkach. Mimo stałego zagrożenia aresztowaniem, wbrew zakazowi okupanta spowiadał w języku ojczystym, podtrzymywał na duchu ciężko doświadczanych parafian, wspierał ich wielokrotnie materialnie. Plebania szwederowska przy ul. Ugory 16 (wówczas *Weidenstrasse*) stała się wówczas ośrodkiem wymiany informacji o sytuacji w kraju i Europie oraz komórką kontaktową Inspektoratu Bydgoskiego Armii Krajowej i miejscem pomocy dla wielu ludzi przed grożącym im niebezpieczeństwem. Zbierali się w niej zarówno duchowni, jak i świeccy.

Przy parafii pracowali jako wikariusze ks. Bernard Polzin (do 26 czerwca 1942 r.), ks. Józef Grzelczak i ks. Adam Żuromski, od marca 1941 r. do marca 1942 r. ks. Zbigniew Wierzchowiecki, a od 29 marca 1942 r. ks. Józef Kinder. Ks. Z. Wierzchowiecki zorganizował dla kilkunastoosobowej grupy tajne seminarium duchowne, na którego działalność uzyskał ciche *placet* od wikariusza generalnego Archidiecezji Gnieźnieńskiej ks. dra Edwarda van Blericq’a. Ks. Józef Grzelczak był kierownikiem duchowym seminarzystów. Wykłady, comiesięczne dni skupienia, doga krzyżowa prowadzone były albo w zamkniętym biurze parafialnym, albo w kościele, samotne medytacje na cmentarzach. Niektóre wykłady realizowane były w zakrystii zamkniętej przez Niemców kościoła p.w. św. Antoniego z Padwy w dzielnicy Czyżkówko. Ks.

B. Polzin wykładał logikę, psychologię, liturgikę, filozofię. Języka greckiego uczono się indywidualnie. Uczestnicy „seminarium” składali egzaminy. Do wyświęconych po wojnie uczestników należy ks. dr Zdzisław Lipiński - obecnie profesor Wyższego Seminarium Diecezjalnego w Szczecinie oraz zmarły w 1978 r. ks. Edmund Koźmiński. Prowadzący zajęcia w tajnym seminarium ks. Bernard Polzin organizował po wojnie administrację kościelną w województwie gdańskim i pełnił funkcję wikariusza generalnego Diecezji Gdańskiej, a ks. Józef Grzelczak został rektorem Seminarium Duchownego Towarzystwa Chrystusowego w Poznaniu.

W marcu 1941 roku na obszarze prowincji Gdańsk - Prusy Zachodnie (*Gau Danzig-Westpreussen*), do którego wcielono Bydgoszcz dnia 8 października 1939 roku, weszło w życie rozporządzenie o niemieckiej liście narodowościowej i obywatelstwie niemieckim na obszarach wschodnich III Rzeszy Niemieckiej. Ksiądz proboszcz Jan Konopczyński, mając na względzie dobro parafii oraz konieczność pozostania na swym posterunku, za zgodą ówczesnego zwierzchnika Archidiecezji Gnieźnieńskiej, wikariusza generalnego księdza prałata dra Edwarda van Blericq'a, w drugim etapie akcji germanizacyjnej ludności polskiej po głośniej na Pomorzu odezwie (*Aufruf*) Alberta Forstera, namiestnika prowincji Gdańsk- Prusy Zachodnie, która ukazała się dnia 22 lutego 1942 roku, podpisał, podobnie jak kilku innych pozostałych przy życiu kapłanów bydgoskich, wniosek o wpis na niemiecką listę narodowościową *Deutsche Volksliste - DVL*. Według tej odezwy osoby odmawiające przyjęcia *DVL* miały być traktowane jako najgorsi wrogowie narodu niemieckiego. Listy opornych przekazywano policji, która stosowała różną gradację nacisków na ludność polską, łącznie z aresztowaniem i zsyłaniem do obozów koncentracyjnych. W efekcie stosowania brutalnych form nacisku policyjnego udało się Albertowi Forsterowi uzyskać formalne sukcesy swej polityki germanizacji regionu. Kontrastowały one jednak bardzo z faktycznym stosunkiem ludności polskiej do narodu niemieckiego i hitleryzmu. Ksiądz Konopczyński otrzymał tymczasowe obywatelstwo niemieckie aż do odwołania (tzw. grupę III - *Eingedeutsch auf Wiederruf*), które miało nastąpić w przeciągu 10 lat, gdyby próba germanizacji danej osoby okazała się niemożliwa. Po zakończeniu II wojny światowej, w październiku 1945 roku ksiądz Konopczyński uzyskał stałe zaświadczenie rehabilitacyjne.

U schyłku okupacji oficjał arcybiskupi w Bydgoszczy ksiądz Alojzy Kaluschke (w dniu 15 lipca 1941 roku mianowany przez zmuszonego do opuszczenia Gniezna ks. van Blericq wikariuszem generalnym północnej części diecezji) wznowił, w miejsce zamordowanego już na jesieni 1939 r. ks. Kazimierza Stepczyńskiego, dziekana dekanatu Bydgoszcz-Miasto, urząd dziekański w Bydgoszczy, mianując ks. Jana Konopczyńskiego dziekanem „Bydgoszczy i okolicy”.

Po zakończeniu wojny, dnia 22 marca 1945 roku, za zasługi dla Kościoła i Polski, ksiądz Jan Konopczyński otrzymał od Prymasa Polski ks. kard. Augusta Hlonda nominację na dziekana miasta Bydgoszczy z prawami i obowiązkami wynikającymi z prawa kanonicznego i prawa diecezjalnego, a dekretem z dnia 6 kwietnia 1946 roku mianowany został kanonikiem honorowym Metropolitalnej Kapituły Prymasowskiej. Uroczyste wprowadzenie do kościoła p.w. Matki Boskiej Nieustającej Pomocy na Szwederowie nastąpiło dnia 21 kwietnia, w Dzień Zmartwychwstania Pańskiego.

Z dniem 15 września 1946 roku, po przeszło dwudziestopięcioletnim kierowaniu, trudną, ale rozwijającą się prężnie placówką duszpasterską na Szwederowie, w której dnia 22 stycznia 1936 roku lud tej dzielnicy uczcił jego srebrny jubileusz kapłaństwa, ksiądz kanonik Konopczyński objął zarząd, położonej w centrum miasta parafii p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa. Pomimo pogarszającego się stanu zdrowia, od kilku już bowiem lat chorował na przewlekłe kamicowe zapalenie woreczka żółciowego i miażdżycę układu krążenia, także i w nowej placówce duszpasterskiej rozwinął szeroko zakrojoną, ogólnomiejską działalność duszpasterską i

społeczną. Jego plebania przy ul. Matejki 1 stanowiła naówczas jedną z wyróżniających się staropolską gościnnością oaz ducha narodowego w mieście. Jako dziekan bydgoski kierował stąd życiem religijnym w Bydgoszczy, podejmował z władzami administracyjnymi decyzje o przejmowaniu poniemieckich kościołów, które po poświęceniu przekazywał wiernym nowo utworzonych parafii, reaktywował działalność organizacji kościelnych w mieście, a także patronował ogólnomiejskim uroczystościom religijnym jak np. wizycie duszpasterskiej w Bydgoszczy w dniach 14-15 czerwca 1947 roku hierarchów Kościoła Rzymskokatolickiego, Prymasów: Polski - ks. kard. Augusta Hlonda i Anglii - ks. kard. Bernarda Griffina, arcybiskupa Westminsteru. Brał też udział w pracach komisji kurialnych, m.in. od 1949 roku Komisji Duszpasterskiej.

W efekcie pogarszających się generalnie stosunków pomiędzy Państwem i Kościołem, dnia 23 października 1950 roku został na plebanii aresztowany przez funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa w Bydgoszczy, którzy równocześnie dokonali zaboru ksiąg konferencji dekanalnych i akt wizytacyjnych. Po wytrwałych staraniach władz duchownych oraz rodziny, na mocy postanowienia prokuratora wojewódzkiego, ksiądz dziekan Jan Konopczyński został ostatecznie dnia 9 stycznia 1951 roku zwolniony z miejscowego więzienia.

Po podziale we wrześniu 1952 roku dekanatu bydgoskiego miejskiego na kilka dekanatów, ks. Konopczyński objął dekanat Bydgoszcz, w którego skład wchodziły parafie obejmujące północno-zachodnią część miasta. Dnia 23 marca 1954 roku został instytuowany na beneficjum parafii p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa, a dnia 10 kwietnia 1957 roku wyznaczony na okres trzech lat wizytatorem nauki religii w szkołach podstawowych na obszarze miasta Bydgoszczy.

W styczniu 1961 roku ksiądz Konopczyński obchodził złoty jubileusz święceń kapłańskich. Jego bogate w dokonania i kłęski, radości i smutki życie zbliżało się jednak ku końcowi. Po nagłym zawale serca w okresie Bożego Narodzenia roku 1958, kiedy dzięki nadzwyczajnej opiece lekarskiej kryzys co prawda został przełamany, jednak do pełni sił ksiądz już nie powrócił, a siły opuszczały go coraz bardziej. Doświadczenia i przeżycia lat okupacji hitlerowskiej i totalitaryzmu komunistycznego dawały coraz częściej znać o sobie. Zgon nastąpił w godzinach rannych dnia 17 lipca 1961 roku. Po uroczystościach pogrzebowych w Bydgoszczy, gdzie pontyfikalną Mszę św. żałobną odprawił ks. biskup Jan Czerniak - sufragan gnieźnieński przy współudziale Kapituły Prymasowskiej w Gnieźnie i sąsiednich kapituł oraz licznie zebranego kleru i tłumu wiernych z Bydgoszczy i okolicy, zwłoki zasłużonego kapłana przewiezione zostały do Dalewa. Tu dnia 19 lipca 1961 roku ostatnie słowo pożegnalne wygłosił nad trumną księdza kanonika Jana Konopczyńskiego i modły odprawił ks. biskup Tadeusz Etter - sufragan poznański, a doczesne szczątki spoczęły w grobowcu rodzinnym na cmentarzu przykościelnym, obok zmarłych rodziców.

Źródła: Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie, Archiwum Kurii Metropolitalnej III, Akta personalne ks. Jana Konopczyńskiego 1907-1939, sygn. 177; Wspomnienie pośmiertne o śp. ks. kanoniku J. Konopczyńskim, *Wiadomości Archidiecezji Gnieźnieńskiej*, R.XVI:1961, nr 8, s. 231, nr 12, s. 365-367; Archiwum Państwowe w Bydgoszczy, Akta Miasta Bydgoszczy 1920-1939, Akta osobowe ks. J. Konopczyńskiego, sygn. 1127; ks. dr Zdzisław Lipiński, *Dziwne Seminarium ...*, *Wiadomości Archidiecezji Gnieźnieńskiej*, R. XLV:1990, nr 7-8-9, s. 366-371; ks. Zdzisław Lipiński, *Dziwne Seminarium*, „*Szczecińskie Studia Kościelne*”, 2 (1991), s. 127-131; Relacja Urszuli Żbikowskiej.

Janusz Umiński

I/3) Materiały uzupełniające relację: Komorczyński Jan:

1. Umiński J., Komorczyński Jan Nepomucen, [W:], S.B.K.P. 1939-1945, pod red. Anny Karkzewskiej, Elżbiety Kawackiej, Tomu 1998, cz. 4, s. 71-73.

k. 2 s. 1-2

Konopczyński Jan Nepomucen (1883-1961), ksiądz, działacz konspiracyjnej samopomocy społecznej.

Urodzony 24 IV 1883 r. we wsi Dalewo pod Śremem; syn Jana rolnika i właściciela majątku w Świńcu w pow. kościańskim oraz Anny z d. Lewandowskiej. Rodzina Konopczyńskich pielegnowała tradycje narodowe i religijne.

Jan ukończył szkołę ludową, następnie przez rok uczył się w szkole obywatelskiej (Bürgerschule) w Rawiczu, a potem do wiosny 1905 r. w miejscowym gimnazjum. Uczestniczył w pracach samokształceniowych tajnego Koła Towarzystwa Tomasza Zana. Z powodu zatargu z profesorami Niemcami został zmuszony do opuszczenia gimnazjum.

Świadectwo dojrzałości złożył 3 IX 1906 r. w gimnazjum królewskim Victorii Augusty w Poznaniu. Po krótkim pobycie na wydziale filologicznym Uniwersytetu im. Marcina Lutra w Halle, w styczniu 1907 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Poznaniu i Gnieźnie, gdzie 22 I 1911 r. przyjął z rąk ks. arcybiskupa Edwarda Likowskiego święcenia kapłańskie.

Dnia 15 II 1911 r. został powołany na wikariusza parafii wiejskiej w Morzewie k. Chodzieży, w październiku t.r. na parafię w Kucharkach pod Poznaniem, w Baszkowie pod Kobylinem (1913 r.), we Wrześni, Chlewiskach i Pobiedziskach, skąd z dniem 1 III 1917 r. skierowany został do parafii p.w. św. Marcina i Mikołaja jako wikariusz, później administrator (fary) w Bydgoszczy.

Z tym miastem związał się pracą duszpasterską i społeczną aż do śmierci. Współdziałał i opiekował się organizacjami polskimi, działającymi przy kościele parafialnym. Organizował także imprezy o charakterze narodowym w „Domu Polskim” wygłaszając płomienne przemówienia. Był też członkiem komitetu organizującego uroczyste wkroczenie do Bydgoszczy w dniu 20 I 1920 r. oddziałów Wojska Polskiego i przejęcia miasta przez władze polskie. Już w 1918 r. powierzona została jego pieczy opieka duszpasterska nad mieszkańcami Szwederowa, ubogiej podmiejskiej dzielnicy o charakterze robotniczym, szczególnie moralnie zaniedbanej. Ks. Konopczyński przystąpił z zaangażowaniem i samozaparciem do działalności duszpasterskiej i organizacyjnej przyszłej struktury parafialnej w tej części miasta Bydgoszczy. Po ustanowieniu okręgu duszpasterskiego na Szwederowie w 1920 r. ks. Konopczyński zorganizował w pierwszej kolejności stałą opiekę nad chorymi dziećmi w okręgu, tworząc przy pomocy Sióstr Miłosierdzia, a następnie Sióstr Elżbietanek kuchnię dla ubogich i ochronę oraz przy udziale ogółu wiernych tymczasowy kościół przy ul. Dąbrowskiego. Z chwilą objęcia z dniem 1 V 1924 r. administracji nowo erygowanej parafii wzmógł starania o budowę nowego kościoła, który przy wydatnej pomocy całej społeczności parafialnej oraz wielu mieszkańców Bydgoszczy został zbudowany w latach 1926-28. Kilka lat później, także z jego inicjatywy, zbudowany został dom Sióstr Elżbietanek, w którym zlokalizowano ochronę parafialną. W r. 1930 wybrany został do Rady Miejskiej w Bydgoszczy, a rok później przez Radę mianowany niepłatnym radcą miejskim. W październiku 1931 r. przydzielono mu decernat nad Bibliotekami Miejską i Ludową w Bydgoszczy, później też został wiceprzewodniczącym Miejskiego Komitetu do Spraw Bezrobocia, opieki nad kościołami i parafiami, ochronkami i zakładami charytatywnymi oraz sierocińcami. W listopadzie 1931 r. za zasługi położone na polu pracy społecznej w Bydgoszczy ks. Konopczyński odznaczony został Złotym Krzyżem Zasługi.

Po wybuchu wojny, już w listopadzie 1939 r. proboszcz Konopczyński został aresztowany przez gestapo pod zarzutem rozdawania podczas tzw. „bydgoskiej krwawej niedzieli” broni między „polskie hordy”, jak podała policja bezpieczeństwa w sprawozdaniu sytuacyjnym z dnia 11 XI 1939 r. W wyniku starań rodziny oraz znajomych powrócił do pracy na Szwederowie, odbywanej w niezwykle trudnych warunkach. Mimo sta-

łego zagrożenia aresztowaniem, wbrew zakazowi okupanta spowiadał w języku ojczystym, podtrzymywał na duchu ciężko doświadczonych parafian, wspierał ich wielokrotnie materialnie. Plebania szwederowska przy ul. Ugory 16 stała się wówczas ośrodkiem wymiany informacji o sytuacji w kraju i Europie oraz komórką kontaktową Inspektoratu Bydgoskiego Armii Krajowej i miejscem pomocy dla wielu ludzi przed grożącym niebezpieczeństwem. Zbierali się w niej zarówno duchowni, jak i świeccy. Po wejściu w życie w marcu 1941 r. rozporządzenia o niemieckiej liście narodowościowej i obywatelstwie niemieckim na obszarach wschodnich III Rzeszy niemieckiej, ks. Konopczyński mając na względzie dobro parafii oraz konieczność pozostania na swym posterunku, za zgodą ówczesnego zwierzchnika Archidiecezji Gnieźnieńskiej, wikariusza generalnego ks. prałata dr. Edwarda van Blericq'a, podpisał, podobnie jak kilku innych pozostałych przy życiu kapłanów bydgoskich, wnioski o wpis na niemiecką listę narodowościową. Po zakończeniu II wojny światowej, w październiku 1945 r. ks. Konopczyński uzyskał stałe zaświadczenie rehabilitacyjne.

U schyłku okupacji, w miejsce zamordowanego już na jesieni 1939 r. ks. Kazimierza Stepczyńskiego, dziekana dekanatu Bydgoszcz Miasto, ks. Konopczyński został dziekanem „Bydgoszczy i okolicy”.

Po zakończeniu wojny, dnia 22 III 1945 r., za zasługi dla Kościoła i Polski, ks. Konopczyński otrzymał od Prymasa ks. kard. Augusta Hlonda nominację na dziekana miasta Bydgoszczy, a dekretem z dnia 6 IV 1946 r. mianowany został kanonikiem honorowym Metropolitarnej Kapituły Prymasowskiej. Z dniem 15 IX 1946 r. ks. Konopczyński objął zarząd położonej w centrum miasta parafii p.w. Najświętszego Serca Jezusowego. Pomimo pogarszającego się stanu zdrowia także i w nowej placówce duszpasterskiej rozwinął szeroko zakrojoną ogólnomiejską działalność duszpasterską i społeczną. W wyniku pogarszających się ogólnie stosunków między Państwem i Kościołem, dnia 23 X 1950 r. został na plebanii aresztowany przez funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa w Bydgoszczy, którzy równocześnie dokonali zaboru ksiąg konferencji dekanalnych i akt wizytacyjnych. Po wytrwałych staraniach władz duchownych oraz rodziny, na mocy postanowienia prokuratora wojewódzkiego, ks. Konopczyński został ostatecznie dnia 9 I 1951 r. zwolniony z miejscowego więzienia. Po podziale we wrześniu 1952 r. dekanatu bydgoskiego miejskiego na kilka dekanatów, ks. Konopczyński objął dekanat Bydgoszcz.

Dnia 23 III 1954 r. został instytuowany na beneficjum parafii p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa, a 10 IV 1957 r. wyznaczony na okres trzech lat wizytatorem nauki religii w szkołach podstawowych na obszarze miasta Bydgoszczy.

Po ciężkiej chorobie zmarł 17 VII 1961 r. Pochowany w grobowcu rodzinnym na cmentarzu przykościelnym, obok zmarłych rodziców w Dalewie pow. Kartuzy.

A Archidiecezjalne w Gnieźnie; A Kurii Metropolitarnej III, Akta personalne ks. Jana Konopczyńskiego 1907-1939, sygn. 177; *Wspomnienie pośmiertne o śp. kanoniku J. Konopczyńskim*, Wiadomości Archidiecezji Gnieźnieńskiej, R. XVI: 1961, nr 8 s. 231, nr 12 s. 365-367; A Państwowe w Bydgoszczy, Akta Miasta Bydgoszczy 1920-1939, Akta osobowe ks. J. Konopczyńskiego, sygn. 1127; Lipiński Z., *Dziwne Seminarium...*, Wiadomości Archidiecezji Gnieźnieńskiej, R. XLV: 1990, nr 7-8-9 s. 366-371; Rel. Urszuli Żbikowskiej (zbiory autora).

Janusz Umiński

2
Stos. biograficzny konspiracji pomorskiej 1909-1945
Ksi. pod med. z archiwum of. i daw. archiw. 8. 9. 4. 1. Tom 1958. 5. 7. 1

Y: N: 1001/1739 Pom.

Bydgoszcz

Homocymiski Jan N.

↳ 1939 karty informacyjne

№. 1

Bydgoszcz Ak 1

ad "Kronikę biograficzną konspiracji
Pomorskiej 1939-1945" t. 4, s. 73
biogram ks. Jana Nepomucena Kowperski-
skiego

jest: pochowany w grobowcu rodzinnym
na cmentarzu przy kościele, obok
zmarłych rodziców w Dalewie pow. Kartuzy.
winno być: ...w Dalewie pow. Srebu

Janusz Umiński
13 sierpnia 2002 r.

Monopczyński Jan
Upamiętnienie

ZESKAŃOWANE

